

ÖĞRETMENLERİN ÖZERKLİK DAVRANIŞLARIYLA DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS' AUTONOMY BEHAVIORS AND DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS

Barış YÜCEL¹, Aslı ERÇELİK², Mehmet Hakan DEĞİRMENCİ³, Okan KONAK⁴

Makalenin Alanı: Eğitim Teknolojileri

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi

27.09.2023

Kabul Tarihi

27.09.2023

Anahtar Kelimeler

Öğretmen,
özerklik, eğitim

Özet

Öğretmenlerin özerklik davranışları, eğitim sürecinin etkinliği ve öğrenci başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Bu nedenle bu davranışların hangi faktörlerle ilişkili olduğunu belirlemek, eğitim alanında verimliliği ve başarıyı artırmak için önemlidir. Yapılan analiz sonuçları, öğretmenlerin özerklik davranışlarının yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu ve çalışılan okulda görev yapma süresi gibi bazı demografik değişkenlerle anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Ancak, mesleki kıdem artışı, öğretmenlerin özerklik davranışlarını olumlu yönde etkileyebilmektedir. Özellikle 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin, özerklik konusunda daha yüksek puanlara sahip olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, eğitim kurumlarına, öğretmenlerin profesyonel gelişim süreçlerini desteklemeleri ve özellikle genç öğretmenlere mentorluk yaparak onların özerkliklerini geliştirmeleri konusunda önemli bilgiler sunmaktadır. Öte yandan, demografik değişkenlerin öğretmenlerin özerklik davranışları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göz önünde bulundurarak, kurumların tüm öğretmenlere eşit fırsatlar sunması ve ayrımcılıktan kaçınması gerekmektedir.

Article Info

Received

27.09.2023

Accepted

27.09.2023

Keywords

Teacher,
autonomy,
education

Abstract

Teachers' autonomy behaviors can have a significant impact on the effectiveness of the education process and student success. Therefore, determining which factors these behaviors are associated with is essential for improving efficiency and success in education. The analysis results have revealed that teachers' autonomy behaviors do not show a significant difference with certain demographic variables such as age, gender, marital status, educational status, and tenure at the school. However, an increase in professional seniority can positively influence teachers' autonomy behaviors. In particular, teachers with professional seniority of 6-10 years have been found to score higher on autonomy. These results provide valuable insights for educational institutions to support teachers' professional development processes and especially to mentor young teachers to enhance their autonomy. On the other hand, considering that demographic variables do not have a significant impact on teachers' autonomy behaviors, institutions must provide equal opportunities to all teachers and avoid discrimination.

¹ Fatih İlkokulu, İstanbul, e-mail: barisvicdan@gmail.com, ORCID: 0009-0003-0544-1411 (Sorumlu Yazar)

² Sancaktepe Peyami Safa İlkokulu, İstanbul, e-mail: asliercelik7@hotmail.com, ORCID: 0009-0004-0199-1667

³ Paşaköy İlkokulu-Ortaokulu, İstanbul, e-mail: mehmethakandegirmenci@hotmail.com, ORCID: 0009-0006-8890-0549

⁴ Nene Hatun Anaokulu, İstanbul, e-mail: okan.konak.1979@hotmail.com, ORCID: 0009-0002-0998-4336

1. GİRİŞ

Eğitim alanında, öğretmenlerin başarı ve yenilikçilikte öncü olabilmeleri, onlara tanınan esnek ve özgür karar alma ortamlarında somutlaşmaktadır. Yazılı kuralların belirlediği bir çerçevede hareket etme serbestisi, okulların gelişiminde kritik bir rol oynayabilir. Ancak bu serbestlik, okulun dönüşümü için tek başına yeterli olmayabilir. Okul liderleri ve yöneticilerinin, öğretmenlerin özgürlüklerini kullanma arzularını ve kendi girişimlerini özgürleştirmeye yönelik destekleri, bu sürecin vazgeçilmez bir parçasıdır (Çolak, 2016).

Bu doğrultuda, okul idarecilerinin liderlik stiline, öğretmenlerin özerklik duygularını güçlendirmede belirleyici olabileceği söylenebilir. Eğitimdeki başarının temel taşlarından biri olan öğretmenler, kazandıkları bilgi ve becerilerle başarıyı etkilemektedirler. Beceri ve bilgiyi hayata geçirirken serbest ve yetkilendirilmeleri, onlar için oluşturulmuş olan serbest alanların varlığı, başarıyı pekiştirmektedir (Yazıcı ve Akyol, 2017).

Öğretmenlerin kendilerini özerk olarak görmeleri ve bu duyguyu yaşayabilmeleri için bazı adımların atılması elzemdir. İyi iletişim becerilerine sahip, personelin sorunlarına eğilen, çalışanlarına beceri ve yetenekleri doğrultusunda özgürlükler tanıyabilen ve onların özerkliğini destekleyen liderlerin yönetimindeki eğitim kurumlarında kalitenin yükseldiği görülebilir. Diğer yandan, yöneticinin olumsuz tutumları olduğunda, öğretmen özerkliğinin kısıtlandığı, bu da öğretmenlerin yetenek ve tecrübelerini tam olarak ortaya koymalarını ve uygulamalarını engellediği belirtilebilir. Öğretmen özerkliğine imkân tanınan kurumlarda ise, öğretmenlerin yeteneklerini daha özgürce ifade ettikleri ve bunları eğitim pratiklerine aktardıkları görülmektedir.

1.1. Öğretmen Özerkliği

Özerklik terimi, Türkiye'nin dil otoritesi olan Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından, bireylerin ya da sosyal toplulukların kendi kendilerine kurallar belirlemesi ya da bir kişinin başka bir yönetim ilkesine tabi olmaksızın kendi kararlarını verebilme yetisi olarak açıklanmıştır (TDK, 2023).

Özerklik, çok çeşitli disiplinlerde geçerliliğini koruyan ve farklı bağlamlarda kullanılan bir terimdir. Politika, felsefe, psikoloji gibi çeşitli alanlarda karşımıza çıkan özerklik, bu disiplinlerin her birinde özel anlamlar ve uygulamalar kazanmaktadır. Bu kadar geniş bir kullanım yelpazesi, terimin tanımının da alanlara göre değişkenlik gösterdiğini gösterir (Gül, 2015).

Yapılan çalışma kapsamında odaklanılan öğretmen özerkliği bağlamında, özerklik terimi eğitim alanına uygun bir şekilde yeniden tanımlanacaktır. Basit bir ifadeyle, özerklik; bireylerin kendi davranışlarını kendi inanç ve değerlerine göre şekillendirebilme, kişisel tercihlerini özgürce yapabilme ve bu tercihlerin doğurabileceği sonuçları kabullenme kapasitesi olarak özetlenebilir (Kürkçü, 2019).

1.2. Öğretmen Özerkliği İşlevleri

Eğitimdeki başarıyı belirleyen temel unsurlardan biri, kuşkusuz öğretmenlerdir. Öğretmenlerin topluma katkıda bulunmaları ve beklenen rolleri başarıyla yerine getirebilmeleri, sahip oldukları yetkinlik ve bilgi birikimine dayanır. Öğretmenlerin öğrencilerine etkili bir öğrenme deneyimi sunabilmeleri, onların karar verme süreçlerindeki özgürlük derecesiyle bağlantılı olabilir.

Günay (2016) öğrencilerin kendi öğrenme süreçleri üzerinde etkili kararlar alabilmelerinin, özerklikleriyle doğrudan ilişkili olduğunu belirtir. Öztürk (2011) batılı ülkelerde öğretmenlerin özerk davranışları ve karar alma süreçlerinin eğitim sistemlerinin doğasında var olduğunu, bu bölgelerde özerkliğin teşvik edildiğini ve bu yönde politikaların hayata geçirildiğini ifade eder. Oğuz (2013) ise, eğitimde öğretmenlerin sergilediği özerk davranışların, öğrencilerin derslere katılımını artırdığını, özerkliğin onların yetkinlik duygusu ve sosyal gelişim üzerinde olumlu etkiler oluşturduğunu dile getirir.

Eğitim alanında özerklik kavramı geniş bir yelpazeye sahiptir ve çeşitli boyutları içerir. Özellikle, öğrenme sürecinin iyileştirilmesi bağlamında ele alınan öğrenen özerkliği, eğitimciler tarafından sıkça araştırılan bir konudur. Öğrencinin kendi öğrenme yolculuğunda sorumluluk alması, öğretmenlerin bilgi ve becerilerine dayanmaktadır. Öğretmenlerin kendilerini sürekli geliştirmeleri ve kendi özerkliklerini pekiştirmeleri gereklidir. Öğrenen özerkliği, bir bakıma öğretmen özerkliğine de dayanır (Sert, 2007).

Becerilerinin ve yetkinliklerinin bilincinde olan özerk bir öğretmen, sakin ve verimli bir öğrenme ortamı yaratma konusunda becerilidir. Aynı zamanda, öğretmen kendi bilgi ve yeteneklerini öğrencilere aktarabilme kapasitesine de sahiptir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitimde öğretmenin rolü, her dönemde tartışılmaz bir öneme sahiptir. Öğretmenin sınıf içi performansı, öğrenci başarısını ve motivasyonunu doğrudan etkileyebilmektedir. Bu performansın ana bileşenlerinden biri de öğretmenin özerklik davranışlarıdır. Özerklik, bireyin kendi kararlarını alabilme yeteneği ve bağımsızlık duygusu ile ilgilidir. Öğretmenlerde

bu duygunun gelişmiş olması, sınıf içi dinamikleri, öğrenci ile etkileşimi ve eğitim materyalini sunma şekillerini etkileyebilir. Ancak bu özerklik davranışının hangi faktörlerle ilişkili olduğu konusu, literatürde yeterince incelenmemiştir. Özellikle demografik değişkenlerin, öğretmenlerin özerklik davranışları üzerindeki etkisi, eğitim politikalarını ve öğretmen yetiştirme programlarını doğrudan etkileyebilecek önemli bir konudur.

1.4. Araştırmanın Amacı

Yapılan araştırma, öğretmenlerin özerklik davranışlarının hangi demografik değişkenlerle ilişkili olduğunu incelemeyi amaçlamaktadır. Özel olarak, öğretmenlerin yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalıştığı okuldaki görev süresi ve mesleki kıdemi gibi demografik değişkenlerle özerklik davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Aynı zamanda, mesleki kıdem artışının, öğretmenlerin özerklik davranışları üzerindeki olası etkisini derinlemesine incelemeyi hedeflemektedir. Yapılan araştırma sonucunda elde edilecek bilgiler, eğitim kurumlarının öğretmenlerin profesyonel gelişim süreçlerini destekleme yollarını belirlemelerine, öğretmen yetiştirme programlarını gözden geçirmelerine ve eğitim politikalarını şekillendirmelerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

1.5. Problem Cümlesi

Öğretmenlerin özerklik davranışlarıyla demografik özellikleri arasında anlamlı ilişki var mı?

1.6. Alt Problemler

1. Öğretmenlerin özerklik davranışları yaşa göre farklılık gösterir mi?
2. Öğretmenlerin özerklik davranışları cinsiyete göre farklılık gösterir mi?
3. Öğretmenlerin özerklik davranışları medeni duruma göre farklılık gösterir mi?
4. Öğretmenlerin özerklik davranışları öğrenim durumuna göre farklılık gösterir mi?
5. Öğretmenlerin özerklik davranışları çalışılan okulda görev yapma süresine göre farklılık gösterir mi?
6. Öğretmenlerin özerklik davranışları mesleki kıdem süresine göre farklılık gösterir mi?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi açıklanmaktadır.

2.1. Araştırma Deseni

Öğretmenlerin özerklik davranışlarının demografik özelliklerle ilişkisinin tespit edilmesini amaçlayan bu çalışmada yöntem olarak ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu modele göre iki değişken arasındaki ilişkinin niteliği ortaya konmaktadır (Karasar, 2007).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini, 2022 – 2023 eğitim - öğretim yılında İstanbul ili Ümraniye ve Sancaktepe ilçelerindeki ilkokullarda görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Çalışma grubunda 151 öğretmen yer almıştır. Tablo 1’de çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin demografik yapıya göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Yapıya Göre Dağılımı

Gruplar		f	Yüzde
Yaş	25-35	60	39,74
	36-45	68	45,03
	46-60	23	15,23
Cinsiyet	Kadın	115	76,16
	Erkek	36	23,84
Medeni Durum	Evli	107	70,86
	Bekar	44	29,14
Öğrenim Durumu	Lisans	112	74,17
	Yüksek Lisans	39	25,83
Okulda Görev Yapma Süresi	1-5 yıl	91	60,26
	6-10 yıl	36	23,84
	11-20 yıl	22	14,57
	21 yıl ve üzeri	2	1,32
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	26	17,22
	6-10 yıl	38	25,17
	11-20 yıl	58	38,41
	21 yıl ve üzeri	29	19,21
TOPLAM		151	100

Tablo 1 incelendiğinde 115 kadın katılımcı, 36 erkek katılımcı olmak üzere toplam 151 kişilik çalışma grubunun olduğu görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Öğretmen Özerkliği Ölçeği: Çolak (2016) tarafından öğretmenlerin özerklik düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilen “Öğretmen Özerkliği Ölçeği” 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geliştirilmesinde Muğla ili Milas ilçesindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan 257 öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur (Çolak, 2016: 57). Beşli likert tipindeki ölçek; “(5) Her zaman, (4) Sık sık, (3) Bazen, (2) Nadiren, (1) Hiçbir zaman”

şeklinde derecelendirilmiştir (Çolak, 2016: 148). Ölçeğin tümü için Cronbach alfa iç tutarlılık sayısı .87 olarak belirlenmiştir (Çolak, 2016).

2.4. Veri Toplama Süreci

Anket formu öğretmenlere Google Form ile iletilmiş ve yanıtlar alınmıştır.

2.5. Veri Analizi

Çalışmada SPSS 26.0 programı kullanılmış ve analizler Anova ve T-testi ile gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın verilerine dayalı olarak elde edilen bulgulara ve bulgulara ait yorumlara yer verilmektedir.

3.1. Birinci probleme ilişkin bulgular

Öğretmenlerin özerklik davranışlarının yaş bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Anova testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Özerklik Davranışlarının Yaş Bakımından İncelenmesi

	Yaş	n	Ort.	ss	t	p
Özerklik davranışı	25-35	60	4,0186	,57221	,042	,959
	36-45	68	4,0069	,62282		
	46-60	23	3,9770	,52004		

Analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin özerklik davranışlarının yaş durumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

3.2. İkinci probleme ilişkin bulgular

Öğretmenlerin özerklik davranışlarının cinsiyet bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan T- testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Özerklik Davranışlarının Cinsiyet Bakımından İncelenmesi

	Cinsiyet	n	Ort.	ss	t	p
Özerklik davranışı	Kadın	115	4,0215	,60884	,542	,213
	Erkek	36	3,9608	,50504		

Analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin özerklik davranışlarının cinsiyet bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

3.3. Üçüncü probleme ilişkin bulgular

Öğretmenlerin özerklik davranışlarının medeni durum bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan T- testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Özerklik Davranışlarının Medeni Durum Bakımından İncelenmesi

	Medeni Durum	n	Ort.	ss	t	p
Özerklik davranışı	Evli	107	4,0533	,59092	1,524	,629
	Bekar	44	3,8944	,56000		

Analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin özerklik davranışlarının medeni durum bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

3.4. Dördüncü probleme ilişkin bulgular

Öğretmenlerin özerklik davranışlarının öğrenim durumu bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan T- testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Özerklik Davranışlarının Öğrenim Durumu Bakımından İncelenmesi

	Öğrenim Durumu	n	Ort.	ss	t	p
Özerklik davranışı	Lisans	112	3,9743	,60772	-1,168	,204
	Yüksek Lisans	39	4,1011	,50852		

Analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin özerklik davranışlarının öğrenim durumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

3.5. Beşinci alt probleme ilişkin bulgular

Öğretmenlerin özerklik davranışlarının çalışılan okulda görev yapma farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Anova testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Özerklik Davranışlarının Çalışılan Okulda Görev Yapma Süresi Bakımından İncelenmesi

	Okulda Görev Süresi	n	Ort.	ss	F	p
Özerklik davranışı	1-5 yıl	91	3,9341	,58291	1,250	,294
	6-10 yıl	36	4,1340	,61335		
	11-20 yıl	22	4,1043	,54246		
	21 yıl ve üzeri	2	3,9706	,29116		

Analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin özerklik davranışlarının çalışılan okulda görev yapma süresi bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

3.6. Altıncı alt probleme ilişkin bulgular

Öğretmenlerin özerklik davranışlarının mesleki kıdem süresi bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Anova testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Özerklik Davranışlarının Mesleki Kıdem Bakımından İncelenmesi

	Mesleki Kıdem	n	Ort.	ss	F	p
Özerklik davranışı	1-5 yıl	26	3,7104	,62562	3,142	,027
	6-10 yıl	38	4,1238	,48174		
	11-20 yıl	58	4,0751	,58646		
	21 yıl ve üzeri	29	3,9838	,60417		

Analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin özerklik davranışlarının mesleki kıdem bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p < 0,05$). Ortalama puanlara göre 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip olanların puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Özerklik, bireyin kendi davranışlarını kontrol etme ve yönetme kapasitesi olarak tanımlanabilir. Bu kapasite, profesyonel bir öğretmenin kariyerinde, sınıfta alınan kararlardan, öğrencilere yaklaşım biçimine kadar birçok alanda önemli bir rol oynar (Reeve, 2009). Ancak, yapılan analizlere göre öğretmenlerin özerklik davranışlarının bazı demografik değişkenlerle ilişkili olup olmadığı incelenmiştir.

Yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu ve çalışılan okulda görev yapma süresi gibi faktörler, genellikle birçok araştırmada bireylerin profesyonel davranışları ve tutumları üzerinde etkili olabilecek değişkenler olarak kabul edilir (Pajares, 1992). Ancak bu çalışmada, bu değişkenlerin öğretmenlerin özerklik davranışları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmadığı belirlenmiştir. Bu, özerkliğin, bu değişkenlerden bağımsız olarak öğretmenler arasında yaygın bir özellik olabileceğini gösteriyor olabilir.

Ancak, mesleki kıdem bakımından özerklik davranışlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu, mesleki deneyimin özerk davranışlar üzerindeki potansiyel etkisini gösteriyor olabilir. Özellikle 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin özerklik puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu, öğretmenlerin kariyerlerinin bu döneminde profesyonel yeteneklerini daha iyi anlamaya ve uygulamaya başladıklarını, bu nedenle daha özerk davrandıklarını gösterebilir (Deci ve Ryan, 1985).

Sonuç olarak, öğretmenlerin özerklik davranışlarının çeşitli demografik değişkenlerle nasıl ilişkilendirildiğini anlamak önemlidir. Bu tür bilgiler, eğitim politikalarının ve öğretmen eğitiminin daha etkili bir şekilde şekillendirilmesine yardımcı olabilir.

4.1. Öneriler

Mesleki kıdem arttıkça öğretmenlerin özerklik davranışlarında bir artış gözlenmektedir. Bu, okulların ve eğitim kurumlarının, genç öğretmenlerin özerkliklerini geliştirmeleri için mentorluk programları veya hizmet içi eğitimler düzenlemesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, öğretmenlerin özerklik davranışlarının periyodik olarak değerlendirilmesi, hangi demografik grupların daha fazla destek gerektirebileceğini belirlemek için önemlidir. Özellikle yaş, cinsiyet ve medeni durum gibi demografik özelliklerin özerklikle ilişkili olmadığı görüldüğünden, kurumların tüm öğretmenlere eşit fırsatlar sunması kritik bir öneme sahiptir.

Özerklik, birçok boyutu olan karmaşık bir kavramdır. Bu nedenle, öğretmenlerin özerklik davranışlarını daha derinlemesine anlamak için nitel araştırmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca, çalışmada ele alınmayan diğer demografik değişkenlerin öğretmenlerin özerklik davranışları üzerindeki etkisi de incelenebilir. Farklı bölgelerde veya ülkelerdeki öğretmenlerin özerklik davranışları, kültürel farklılıklar nedeniyle değişiklik gösterebileceğinden, kültürlerarası çalışmaların yapılması faydalı olacaktır. Öğretmenlerin kariyerleri boyunca özerklik davranışlarının nasıl evrildiğini anlamak için uzun dönemli takip çalışmaları da değerli bilgiler sunabilir. Özellikle 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler arasında daha yüksek özerklik davranışları gözlemlendiğinden, bu durumun nedenlerini derinlemesine inceleyen çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- Çolak, İ. (2016). *Okul iklimi ile öğretmenlerin özerklik davranışları arasındaki ilişki: Muğla ili örneği* (yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. Plenum.*
- Gül, F. (2015). *Eğitimsel liderlik uygulamaları bağlamında öğretmen özerkliğinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Günay, D. (2016). Öğrenen özerkliği, İngilizce öğretimine yansımaları ve hayef örneğinde öğretmen adaylarının değişen öğretmen rolleri algısı. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 26, 17-30.
- Karasar N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kürkçü, M. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin öğretmen özerkliği davranışları akademik iyimserlik düzeyleri ve öğretmen liderliği algıları arasındaki ilişki*. (yüksek lisans tezi). Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.

Oğuz, A. (2013). Öğretmenlerin öğrenen özerkliğinin desteklenmesine ilişkin görüşleri. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 1273-1297

Öztürk, İ.H. (2011). Öğretmen özerkliği üzerine kuramsal bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(35), 82-99.

Pajares, F. (1992). Teachers' beliefs and educational research: Cleaning up a messy construct. *Review of educational research*, 62(3), 307-332.

Reeve, J. (2009). Why teachers adopt a controlling motivating style toward students and how they can become more autonomy supportive. *Educational psychologist*, 44(3), 159-175.

Sert, N. (2007). A preliminary study on learning autonomy. *Elementary Education Online*, 6(1), 180-196.

Türk Dil Kurumu (2023). www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 02.11.2023

Yazıcı, A.Ş. ve Akyol, B. (2017). Okul müdürlerinin liderlik davranışları ile öğretmen özerkliği arasındaki ilişki. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(10), 189-208